

Αθήνα, 27 Μαρτίου 2020

Αριθ. πρωτ. Γρ. Συν.:38

ΠΡΟΣ:

1. Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη

α.- Υπουργό Προστασίας του Πολίτη
κ. Μιχάλη Χρυσοχοΐδη
Π. Κανελλοπούλου 4 , 101 77 Αθήνα

β.-Υφυπουργό Προστασίας του Πολίτη
κ. Νικόλαο Χαρδαλιά
Ευαγγελιστρίας 2
105 63 Αθήνα

γ.- Υφυπουργό Προστασίας του Πολίτη
κ. Ελευθέριο Οικονόμου
Π. Κανελλοπούλου 4, 101 77 Αθήνα

2. Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων
κ. Ιωάννη Βρούτση
Σταδίου 29, 101 10, Αθήνα

3. Υπουργό Υγείας
κ. Βασίλειο Κικίλια
Αριστοτέλους 17, 101 87 Αθήνα

4. Υπουργό Εσωτερικών
κ. Παναγιώτη Θεοδωρικάκο
Βασ. Σοφίας 15, 106 74, Αθήνα

5. Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου

α.- Υπουργό Μετανάστευσης και Ασύλου
κ. Παναγιώτη Μηταράκη
Θηβών 198, 182 33 – Αγ. Ιωάννης Ρέντης

β.- Αναπληρωτή Υπουργό Μετανάστευσης και Ασύλου
κ. Γεώργιο Κουμουτσάκο

6. Υπουργό Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής
κ. Ιωάννη Πλακιωτάκη
Ακτή Βασιλειάδη, 185 10 Πειραιάς

7. Υπουργό Επικρατείας
κ. Γεώργιο Γεραπετρίτη
Μέγαρο Μαξίμου, Ηρώδου Αττικού 19, 106 74 Αθήνα

8. Υφυπουργό στον Πρωθυπουργό
κ. Χρήστο - Γεώργιο Σκέρτσο
Μέγαρο Μαξίμου, Ηρώδου Αττικού 19, 106 74 Αθήνα

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ:

1. - κ. Γενική Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής
2. - κ. Αρχηγό Ελληνικής Αστυνομίας
3. - κ. Αρχηγό Λιμενικού Σώματος
4. - κ. Γενικό Γραμματέα Πρόνοιας
5. - κ. Γενικό Γραμματέα Κοινωνικής Αλληλεγγύης & Καταπολέμησης της Φτώχειας
6. - κ. Γενική Γραμματέα Οικογενειακών Υποθέσεων και Ισότητας των Φύλων
7. - κ. Γενικό Γραμματέα Μεταναστευτικής Πολιτικής
8. - κ. Γενικό Γραμματέα Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο

ΘΕΜΑ: Μέτρα πρόληψης της διάδοσης του κορωνοϊού COVID-19 και ευάλωτες ομάδες πληθυσμού

Αξιότιμοι κ.κ. Υπουργοί,

Ο περιορισμός του ιού και η προστασία και ασφάλεια της υγείας των πολιτών αποτελεί αντικείμενο ειδικής κρατικής μέριμνας. Η πολιτεία, συντεταγμένα και συντονισμένα, έχει λάβει σειρά μέτρων ευρέως φάσματος και κλιμακούμενης αυστηρότητας, στο πλαίσιο της επίμονης και διαρκώς εντεινόμενης επιχείρησης για διαφύλαξη της δημόσιας υγείας και για αποφυγή των δυσμενέστερων σεναρίων από τη διάδοση του κορωνοϊού COVID-19. Τόσο η δημόσια διοίκηση όσο και η κοινωνία στο σύνολό της βρίσκονται αντιμέτωπες με μία ακόμη δοκιμασία, μία ακόμη πρόκληση, έναντι της οποίας δεν υπάρχουν περιθώρια ανεπαρκούς αντίδρασης. Από τη δοκιμασία αυτή, η μεν δημόσια διοίκηση θα πρέπει να εξέλθει μεταμορφωμένη, εκσυγχρονισμένη, με μεγαλύτερη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχουν οι νέες τεχνολογίες, και παράλληλα περισσότερο ανθρώπινη, η δε κοινωνία με ενισχυμένη συνοχή και αλληλεγγύη.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο τόσο της γενικής αρμοδιότητάς του (άρθρο 103 παρ. 9 του Συντάγματος και ν. 3094/2003, όπως ισχύει) όσο και των ειδικών αρμοδιοτήτων του, λαμβάνοντας υπόψη την κρισιμότητα της κατάστασης που έχει δημιουργηθεί λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19, επιθυμεί να συμβάλλει στη μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα των εφαρμοζόμενων μέτρων προστασίας του γενικού πληθυσμού και να επισημάνει ιδιαίτερος την επιτακτική ανάγκη μέριμνας για την υγεία και ασφάλεια ειδικών ομάδων και κατηγοριών πληθυσμού που παρουσιάζουν, σύμφωνα με τα μέχρι σήμερα δεδομένα, αυξημένα επίπεδα επικινδυνότητας και διακριτό βαθμό ευαλωτότητας. Ειδικότερα:

Α'. Ηλικιωμένοι – Χρονίως πάσχοντες - Άτομα με Αναπηρία

Τα μέχρι σήμερα διαθέσιμα στοιχεία σε παγκόσμια κλίμακα συγκλίνουν στην εκτίμηση, ότι η επεκτεινόμενη διάδοση του κορωνοϊού (COVID-19) πλήττει δυσανάλογα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και άτομα με συγκεκριμένες χρόνιες παθήσεις ή αναπηρία σχετιζόμενη με αυτές.

Μετά τη λήψη των πρόσφατων μέτρων περιορισμού της κίνησης, η κοινωνική απόσταση καθίσταται αναγκαίο μέτρο για την ανάσχεση της διάδοσης του ιού. Οι ως άνω πληθυσμιακές ομάδες, όμως, αναμένεται να περιέλθουν σε συνθήκες που επιτείνουν την κοινωνική τους απομόνωση και ενίοτε τον κοινωνικό αποκλεισμό τους, ιδίως όταν βρίσκονται και σε δυσχερή οικονομική κατάσταση. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την αυξημένη διακινδύνευση που παρατηρείται στις ομάδες αυτές, πρέπει να συνεκτιμάται κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση των μέτρων έκτακτης ανάγκης, προκειμένου η παρεχόμενη προστασία και ασφάλεια να είναι ισότιμα πρόσφορη και αποτελεσματική, ανεξαρτήτως της ηλικίας, της αναπηρίας της πάθησης ή της κοινωνικής κατάστασης του προσώπου που την έχει ανάγκη. Ο Συνήγορος του Πολίτη οφείλει να υπενθυμίζει τη σημασία της προσέγγισης αυτής, ιδίως υπό τα δεδομένα και τις συνθήκες της παρούσας κρίσης.

Είναι γεγονός, ότι ο περιορισμός των πολιτών στο σπίτι είναι αναγκαία συνθήκη για την ανάσχεση διάδοσης του ιού. Αντιστοίχως αναγκαίο όμως είναι να καταβληθεί η μέγιστη δυνατή προσπάθεια για την άμεση ενεργοποίηση μηχανισμών συντονισμού και υποστήριξης (εφοδιασμός τροφίμων, ιατροφαρμακευτική υποστήριξη, έγκαιρη μετακίνηση σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης κλπ), ιδίως σε επίπεδο δήμων, για την παροχή κάθε απαιτούμενης συνδρομής στις ως άνω ευπαθείς κατηγορίες των συμπολιτών μας, οι οποίοι χρήζουν αυξημένης και, κατά το δυνατό, εξατομικευμένης προστασίας, ιδίως όταν δεν υπάρχει υποστηρικτικό οικογενειακό περιβάλλον. Προς τούτο, θεωρούμε ιδιαιτέρως θετικά τα μέτρα που λαμβάνονται για την ενίσχυση του προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι», καθώς και κάθε συντονισμένης και οργανωμένης πρωτοβουλίας προς υποστήριξη των συμπολιτών μας. Στο πλαίσιο αυτό, είναι αυταπόδεικτα αναγκαία η ειδική μέριμνα για πολίτες που είναι άστεγοι.

Β'. Απασχόληση και εργασία

Ο τομέας της απασχόλησης και της εργασίας είναι γεγονός, ότι έχει πληγεί ήδη και αναμένονται σοβαρές επιπτώσεις ακόμα και μετά το ξεπέρασμα της κρίσης. Ο ιδιωτικός τομέας πλήττεται προφανώς δυσανάλογα. Ο Συνήγορος του Πολίτη επιθυμεί να επισημάνει την σημασία της διασφάλισης των προϋποθέσεων εκείνων που δεν θα επιτρέψουν καταχρηστικές απολύσεις ή καταχρηστικές μειώσεις μισθών ή απασχόλησης, για όλους τους εργαζόμενους/ες και ιδίως, για εκείνους/ες που τυγχάνουν ειδικής προστασίας έναντι διακρίσεων στο πλαίσιο των ως άνω νόμων. Για τον λόγο αυτό, εκτιμούμε, ότι θα πρέπει να αξιολογηθεί και η πρόβλεψη αυστηρών κυρώσεων και η ενίσχυση των υφιστάμενων μηχανισμών ελέγχου και επιβολής τους.

Προς την κατεύθυνση αυτή, είναι θετικό, ότι με την από 20.3.2020 ΠΝΠ απαγορεύτηκε από 18.3.2020 και εφ' εξής η καταγγελία των συμβάσεων εργασίας εργαζομένων που απασχολούνται σε επιχειρήσεις που διέκοψαν τη λειτουργία τους με εντολή της δημόσιας αρχής. Αντίστοιχα μέτρα προστασίας θα πρέπει να εξεταστούν και για απολύσεις προ της 18.3.2020, με χρονική αφετηρία, ενδεικτικά, την πρώτη σχετική πράξη έκτακτου χαρακτήρα για την αντιμετώπιση της διασποράς του ιού, προκειμένου να προστατευθούν και εργαζόμενοι των επιχειρήσεων που καταλαμβάνονται από την από 20.3.2020 ΠΝΠ αλλά απολύθηκαν πριν την 18.3.2020. Αντιστοίχως, δεν έχει εισέτι εξαγγελθεί δέσμη μέτρων για εργαζόμενους που απασχολούνται σε επιχειρήσεις που εξακολουθούν να λειτουργούν και έχει επηρεαστεί ο

κύκλος εργασιών τους από την κρίση, προκειμένου να καθίσταται δυνατός ο έλεγχος τυχόν καταχρήσεων σε απολύσεις. Σε κάθε περίπτωση, αυξημένη εγρήγορση απαιτείται σε περιπτώσεις καταχρηστικών απολύσεων χρονίως πασχόντων εργαζόμενων ή εργαζόμενων με αναπηρία.

B1. Διευκολύνσεις εργαζομένων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες και φροντιστές αυτών

Διευκολύνσεις εργαζομένων στο πλαίσιο της ανάγκης πρόληψης και περιορισμού της διάδοσης του κορωνοϊού COVID-19 λήφθηκαν έγκαιρα και εφαρμόστηκαν άμεσα. Αρχικά, στις ομάδες υψηλού κινδύνου περιελήφθησαν άτομα με ηλικία άνω των 70 ετών ή οποιασδήποτε ηλικίας με υποκείμενα σοβαρά χρόνια νοσήματα (καρδιαγγειακά νοσήματα, σακχαρώδης διαβήτης, αναπνευστικά νοσήματα) και άτομα με ανοσοκαταστολή (βλ. αρ. πρωτ. Δ1α/Γ.Π.οικ.16393/9-3-2020 έγγραφο της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας και Υγιεινής Περιβάλλοντος του Υπουργείου Υγείας, με αποδέκτη και το Υπουργείο Εσωτερικών). Ως δικαιούχοι ειδικής άδειας στο πλαίσιο των μέτρων διευκόλυνσης ευπαθών ομάδων ορίζονταν αρχικά μόνο οι ασθενείς με καρκίνο και όσοι υποβάλλονται σε χημειοθεραπείες ή έχουν υποβληθεί σε μεταμόσχευση (βλ. άρθρο 25 «Μέτρα διευκόλυνσης ευπαθών ομάδων» της από 14-3-2020 ΠΝΠ). Αντίστοιχη πρόβλεψη περιλαμβάνονταν και στην ερμηνευτική εγκύκλιο του Υπουργείου Εσωτερικών (βλ. το υπ' αρ. πρωτ. ΔΙΔΑΔ/Φ.69/109/οικ.8000/16-3-2020 έγγραφο). Στη συνέχεια, με την ΚΥΑ υπ' αριθμ. ΔΙΔΑΔ/Φ. 64 /315/οικ.8030 από 18-3-2020, προβλέφθηκε η «επέκταση της διευκόλυνσης της δικαιολογημένης απουσίας με ειδική άδεια για το χρονικό διάστημα ισχύος έκτακτων μέτρων αποφυγής της διασποράς του κορωνοϊού COVID-19 στις εξής ομάδες αυξημένου κινδύνου για σοβαρή λοίμωξη COVID-19:1.1. Άτομα με βαριά καρδιοπάθεια.1.2. Άτομα με βαριά πνευμονοπάθεια.1.3. Άτομα με αρρυθμιστο σακχαρώδη διαβήτη.1.4. Καρκινοπαθείς υπό ενεργό ακτινοθεραπεία ή ανοσοθεραπεία».

Παρά, όμως, την ως άνω επέκταση της ειδικής άδειας και σε υπαλλήλους που πάσχουν από τα παραπάνω σοβαρά χρόνια νοσήματα, δεν έχουν εισέτι υπάρξει συγκεκριμένες προβλέψεις ή κατευθύνσεις διευκόλυνσης για υπαλλήλους, που είτε οι ίδιοι ανήκουν σε άλλες ευπαθείς ομάδες, είτε χρειάζεται να φροντίσουν κατ' οίκον άτομα του στενού οικογενειακού περιβάλλοντος, που αδυνατούν να αυτοεξυπηρετηθούν ή ανήκουν σε ομάδες αυξημένου κινδύνου.

Ειδικά για την τελευταία κατηγορία, δηλ. των φροντιστών ατόμων ευπαθών ομάδων, ο Συνήγορος του Πολίτη εκτιμά, ότι, λαμβανομένων υπόψη των αναγκών λειτουργίας της υπηρεσίας ή της επιχείρησης, αλλά και τις έκτακτες συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί, θα πρέπει να παρέχονται διευκολύνσεις και για τους εργαζόμενους: α) που συνοικούν με πάσχοντες από ασθένειες που συνιστούν αυξημένο κίνδυνο, και β) που είναι γονείς ή φροντίζουν μη αυτοεξυπηρετούμενα άτομα με αναπηρία, εφόσον αποδεδειγμένα προκύπτει η οικεία συνοίκηση ή φροντίδα. Η χορήγηση της σχετικής διευκόλυνσης θα μπορεί να γίνεται από την εκάστοτε προϊσταμένη αρχή ή στο πλαίσιο άσκησης του διευθυντικού δικαιώματος του εργοδότη και παράλληλα θα συνεκτιμάται η δυνατότητα παροχής εξ αποστάσεως εργασίας, εφόσον αυτό είναι εφικτό.

Σε κάθε περίπτωση, ο Συνήγορος του Πολίτη εκτιμά, ότι μετά και τα πρόσθετα μέτρα περιορισμού της κυκλοφορίας, θα πρέπει να αξιοποιούνται όσο το δυνατό περισσότερο ευέλικτοι τρόποι εξ αποστάσεως εργασίας, όπου αυτό είναι εφικτό και να παρέχεται η

δυνατότητα ένταξης σε αυτή εργαζόμενων που έχουν ευθύνες φροντίδας και δεν είναι δικαιούχοι της άδειας ειδικού σκοπού, εφόσον το επιτρέπει η φύση της παρεχόμενης εργασίας.

B2. Έγκυες εργαζόμενες και εργαζόμενες υπό καθεστώς προστασίας μητρότητας

Η ανάγκη λήψης μέτρων για την πρόληψη και προστασία των εγκύων εργαζομένων στον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα, για λόγους προστασίας των ιδίων και του κυοφορούμενου εμβρύου είναι προφανής. Αντιστοίχως, προφανής είναι η ανάγκη συνεπούς τήρησης των μέτρων αυτών από τους εργοδότες (αναγνώριση δικαιολογημένης απουσίας από την εργασία, καταβολή αποδοχών). Οι σχετικές υποχρεώσεις του εργοδότη, για τις επιχειρήσεις που εξακολουθούν να λειτουργούν είναι άλλωστε προσδιορισμένες ήδη, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα. Στον δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, ωστόσο, δεν υπάρχει αντίστοιχη πρόβλεψη ή κατεύθυνση για την προστασία των εγκύων εργαζομένων (π.χ. απαλλαγή από την υποχρέωση παρουσίας και χορήγηση αναρρωτικής άδεια ειδικού σκοπού). Αντιστοίχως, δεν υπάρχει ειδική μέριμνα για τις έγκυες αυτοαπασχολούμενες και για όσο χρόνο διαρκούν τα έκτακτα μέτρα προστασίας λόγω πανδημίας. Είναι επομένως αναγκαίο να ενδυναμωθεί η παρεχόμενη προστασία και σε κάθε περίπτωση να διατηρηθεί υψηλή εγρήγορση των μηχανισμών ελέγχου σε περιπτώσεις καταχρηστικών απολύσεων εγκύων εργαζομένων ή εργαζομένων που τελούν σε καθεστώς προστασίας λόγω μητρότητας.

B3. Μέτρα για την υγιεινή και ασφάλεια εργαζομένων

Υπό την παρούσα έκτακτη συγκυρία της πανδημίας, είναι εξαιρετικά κρίσιμη η λήψη μέτρων για την προστασία του συνόλου των εργαζομένων, και ιδίως εκείνων, που απασχολούνται σε τομείς και ειδικότητες, που το τελευταίο διάστημα αντιμετωπίζουν πρωτόγνωρες προκλήσεις, τόσο στον δημόσιο (π.χ. ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, προσωπικό καθαριότητας κλπ), όσο και στον ιδιωτικό τομέα (π.χ. καταστήματα εμπορίας τροφίμων, φαρμακεία, εργοστάσια, προσωπικό καθαριότητας, διανομείς κλπ). Είναι προφανές, ότι για τις ανωτέρω κατηγορίες εργαζομένων, υπάρχει επιτακτική ανάγκη για τη λήψη των κατάλληλων και πρόσφορων κάθε φορά έκτακτων μέτρων για την τήρηση της ασφάλειας και υγιεινής στους χώρους εργασίας ή και τις συνθήκες εργασίας. Ο συντονισμός για την άμεση εφαρμογή των μέτρων αυτών και η εποπτεία εφαρμογής τους από τις εκάστοτε αρμόδιες υπηρεσίες (ΣΕΠΕ, Υγειονομικές Υπηρεσίες των ΟΤΑ α' και β' βαθμού), συμβάλλουν καθοριστικά στην προσπάθεια ανάσχεσης της διάδοσης του ιού και συνεισφέρουν αποτελεσματικά στη διασφάλιση της δημόσιας υγείας, στην προστασία και την ασφάλεια των ίδιων των εργαζομένων, αλλά και στην προστασία όλων των ευπαθών ομάδων που πλήττονται δυσανάλογα σε περίπτωση μόλυνσης από τον ιό.

Γ'. Ενδοοικογενειακή βία

Οι συνθήκες κρίσης σε συνδυασμό με το μέτρο της συνιστώμενης απομόνωσης στο σπίτι έχει διαπιστωθεί, ότι αυξάνει σημαντικά τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, καθώς καλούνται να συνυπάρξουν στο σπίτι για μεγάλο χρονικό διάστημα μέλη της οικογένειας, συμπεριλαμβανομένου και του μέλους που ασκεί βίαη συμπεριφορά ή την κακοποίηση. Η Γενική Γραμματεία Οικογενειακών Υποθέσεων και Ισότητας των Φύλων λειτουργεί 7 ημέρες την εβδομάδα για όλο το 24ωρο την τηλεφωνική γραμμή SOS 15900. Θα ήταν εξαιρετικά

χρήσιμο, προσθέτως, να παρασχεθεί η δυνατότητα κωδικοποιημένης επικοινωνίας με τις υπηρεσίες υποστήριξης, καθώς είναι αμφίβολο αν το κακοποιημένο θύμα θα μπορέσει, ιδίως υπό τις παρούσες συνθήκες, να κάνει χρήση της τηλεφωνικής υπηρεσίας υποστήριξης.

Δ'. Ρομά που διαβιούν σε καταυλισμούς

Σημαντικός αριθμός Ρομά συμπολιτών μας διαβιεί σε άτυπες εγκαταστάσεις πρόχειρου ή και μονιμότερου χαρακτήρα, με σοβαρές ελλείψεις στις αναγκαίες παροχές υγιεινής (νερό, ηλεκτρικό, αποχέτευση), αλλά και τη δυνατότητα απομόνωσης ή κοινωνικής απόστασης που επιβάλλεται υπό τις παρούσες έκτακτες συνθήκες. Επισημαίνεται ότι τα πρόχειρα παραπήγματα στα οποία συχνά διαβιούν οι Ρομά, διαθέτουν λίγα τετραγωνικά στα οποία συνωστίζονται πολλά μέλη της κοινότητας. Επιπλέον, ο συνήθης τρόπος βιοπορισμού αρκετών Ρομά χαρακτηρίζεται από την άσκηση μη τυπικών μορφών απασχόλησης που συνήθως επιβάλλουν πολύωρη απομάκρυνση από την εγκατάσταση διαβίωσης.

Οι ιδιαιτερότητες αυτές θα πρέπει να ληφθούν ειδικά υπόψη από τις αρμόδιες αρχές και συγκεκριμένα: α) οι ανεπαρκείς συνθήκες υγιεινής β) η περιορισμένη πρόσβαση που έχει αυτή η πληθυσμιακή ομάδα στην ενημέρωση, γ) η απουσία εξοικείωσης, αλλά και η πρακτική αδυναμία εφαρμογής των αναγκαιών και αυξημένων στην παρούσα συγκυρία κανόνων υγιεινής δ) η σχεδόν καθολικά άτυπη απασχόληση, η οποία λόγω της παρούσας κατάστασης είτε σχεδόν μηδενίζεται, είτε επιβάλλει μετακινήσεις που δεν επιτρέπονται σύμφωνα με τις ρυθμίσεις περί απαγόρευσης κυκλοφορίας.

Με τα δεδομένα αυτά, θα πρέπει, καταρχήν, να εξεταστεί: α) η άμεση βελτίωση των παροχών, στο μέτρο του δυνατού και σύμφωνα με τις ανάγκες του κάθε καταυλισμού, προκειμένου να διασφαλιστούν οι αναγκαίες συνθήκες υγιεινής β) η ειδική ενημέρωση για τα μέτρα πρόληψης σε καταυλισμούς, γ) η γρήγορη καταγραφή των οικογενειών και των ατόμων που δεν έχουν πρόσβαση σε επιδόματα ή άλλες παροχές ώστε να διατεθούν τα απαραίτητα για τη διαβίωσή τους, δ) η καταγραφή ευπαθών ατόμων εντός της κοινότητας (ηλικιωμένοι, άτομα με αναπηρία ή χρόνια πάθηση). Για την υλοποίηση των μέτρων αυτών, καθοριστικής σημασίας είναι η ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών από τους δήμους, αλλά και η παροχή της αναγκαίας συνδρομής από την κεντρική διοίκηση και τις υπηρεσίες της.

Ε'. Αιτούντες άσυλο και μετανάστες

Τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) στα νησιά και στον Έβρο, λειτουργούν από το 2016 σε συνθήκες υπερπληθυσμού και με σοβαρές ελλείψεις σε βασικές παροχές και υπηρεσίες (με σκηνές και προβληματικά καταλύματα, ελλιπή διαχωρισμό ευπαθών ομάδων, ανεπαρκές αποχετευτικό σύστημα, ελλείψεις σε ιατρικό προσωπικό και σε είδη ατομικής υγιεινής κ.α.), όπως πολλάκις έχει επισημάνει στις εκθέσεις του ο Συνήγορος του Πολίτη¹. Η κατάσταση αυτή έχει επιβαρυνθεί με την άνοδο των μεικτών ροών το θέρους του 2019 και δεν έχει ουσιαστικά αλλάξει παρά την προσπάθεια συστηματικής αποσυμφόρησης των νησιών από τον Σεπτέμβριο 2019, με μεταφορά πληθυσμού σε δομές στην ενδοχώρα αλλά και τον σχεδιασμό νέων Κέντρων, τόσο στα νησιά όσο και σε κάθε περιφέρεια της χώρας.

¹ βλ. Ετήσια έκθεση 2018, σελ. 211-212 <https://www.synigoros.gr/?i=stp.el.annreports.559223>

Οι πάγιες και βασικές ως άνω ελλείψεις θα πρέπει να ληφθούν υπόψη, προκειμένου να υπάρξει σε όλες τις υφιστάμενες δομές αιτούντων άσυλο/μεταναστών τακτική απολύμανση, επάρκεια ειδών (ύδατος και σαπουνιού, ατομικών απολυμαντικών), κατάλληλη διάδοση σε όλες τις σχετικές γλώσσες των μέτρων ατομικής προφύλαξης και κοινωνικής αποστασιοποίησης αλλά και πραγματική δυνατότητα τήρησης αποστάσεων τόσο μεταξύ των καταλυμάτων αλλά και των διαβιούντων σε αυτές, με κατάλληλη απομόνωση (και, φυσικά, διαμόρφωση κατάλληλων χώρων προς τούτο) σε περίπτωση συμπτωμάτων του ιού. Με ικανοποίηση διακρίνουμε, ότι κάποια από τα μέτρα αυτά (απολύμανση, ενημέρωση, δημιουργία χώρων ειδικής απομόνωσης, υγειονομικές μονάδες στην περίμετρο των ΚΥΤ) περιλαμβάνονται ήδη στον άμεσο σχεδιασμό του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, με αναφορά, ωστόσο, μόνον στα ΚΥΤ και όχι τις δομές αιτούντων άσυλο/μεταναστών στην ενδοχώρα². Σημειώνεται, επίσης, και η πρόταση προληπτικής εκκένωσης πληθυσμών που ανήκουν σε ομάδες υψηλού κινδύνου, σύμφωνα με πρόσφατη επιστολή της Επιτροπής Ελευθεριών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Σε κάθε περίπτωση, αν δεν είναι δυνατή η άμεση ενίσχυση με στοιχειώδες ιατρικό/νοσηλευτικό προσωπικό όλων των δομών, θα πρέπει αφενός να εμποδωθεί η αντίληψη στις αντίστοιχες υγειονομικές περιφέρειες, ότι η ισότιμη αντιμετώπιση όλων των ασθενών ασχέτως εθνικής καταγωγής ή status διαμονής στη χώρα σε επείγουσες καταστάσεις, δεν αποτελεί απλώς επιταγή της κοινής νομοθεσίας (ν. 4636/2019, ν. 4375/2016), αλλά αναγκαίο και αδιαπραγμάτευτο μέτρο δημοσίου συμφέροντος, για την προστασία της δημόσιας υγείας, και αφετέρου να υπάρξει μέριμνα για ενίσχυση των υγειονομικών περιφερειών, στις οποίες βρίσκονται αντίστοιχες δομές αιτούντων άσυλο/μεταναστών στα νησιά και στην ενδοχώρα, τόσο σε ιατρικό/νοσηλευτικό προσωπικό όσο και σε κλίνες ΜΕΘ.

Ο Συνήγορος του Πολίτη επιθυμεί, επίσης, να κάνει ειδική αναφορά στην πολλαπλώς ευάλωτη κατηγορία παιδιών που πάσχουν από σοβαρές και/ή χρόνιες ασθένειες και διαμένουν σε χώρους μαζικής φιλοξενίας ή κράτησης και την ανάγκη άμεσης λήψης μέτρων για την μεταφορά τους σε χώρους που παρέχουν προδιαγραφές αντιμετώπισης ή, έστω, περιορισμού και όπου χρειαστεί, απομόνωσης, κρουσμάτων νοσούντων. Ομοίως, επισημαίνουμε την ανάγκη για παροχή των κατάλληλων οδηγιών προς τους φορείς που υλοποιούν προγράμματα στέγασης, ώστε να διαμορφώνονται οι πλέον ασφαλείς συνθήκες, για τις οικογένειες ή τους ασυνόδευτους ανήλικους, και να μειώνονται κατά το δυνατό οι κίνδυνοι.

Επίσης, όσον αφορά τις επείγουσες μεταφορές αλλοδαπών, ενηλίκων και ανηλίκων, από τα νησιά με πλοία, όπως αυτές προς τον Ωρωπό και τη Ραφήνα των τελευταίων ημερών, είναι σαφές ότι πρέπει στο εξής να λαμβάνονται μέτρα αποστάσεων και μέσων ατομικής προφύλαξης τόσο για του μεταγόμενους όσο και για τους συνοδούς αστυνομικούς.

ΣΤ' - Άτομα σε καθεστώς στέρησης ή περιορισμού της ελευθερίας τους

Σχετικά με τελούντες υπό καθεστώς στέρησης ή περιορισμού της ελευθερίας τους, σε καταστήματα κράτησης, αστυνομικά κρατητήρια, προαναχωρησιακά κέντρα κράτησης αλλοδαπών και λιμενικά κρατητήρια, καθώς επίσης σχετικά με άτομα που βρίσκονται σε ψυχιατρεία και ψυχιατρικές κλινικές υπό καθεστώς ακούσιας νοσηλείας, σε κλειστές προνοιακές δομές και μονάδες φιλοξενίας ηλικιωμένων, ο Συνήγορος του Πολίτη, σταθμίζοντας την ανάγκη προστασίας τόσο της δημόσιας ασφάλειας όσο και της δημόσιας υγείας, θεωρεί

² βλ. ΚΥΑ Δ1α/ΓΠοικ20030 (Β'985/ 22-3-2020)

αναγκαία την αποσυμφόρηση όλων των χώρων στέρησης ή περιορισμού της ελευθερίας στο μέγιστο δυνατό, με την εξέταση της δυνατότητας εφαρμογής εναλλακτικών μέτρων τόσο στην ποινική κράτηση (σε σχέση ιδίως με την προσωρινή κράτηση, την αντικατάσταση και αναστολή εκτέλεσης στερητικών της ελευθερίας ποινών, την πρόωρη αποφυλάκιση κλπ) όσο και στη διοικητική κράτηση υπηκόων τρίτων χωρών, καθώς επίσης την αντικατάσταση, όπου ενδείκνυται, μέτρων ακούσιου ψυχιατρικού εγκλεισμού και κλειστής προνοιακής φροντίδας με αντίστοιχα μέτρα στην κοινότητα. Ειδικότερα και κατά περίπτωση θα θέλαμε να θέσουμε υπόψη σας τα εξής:

ΣΤ1. - Σχετικά με τα καταστήματα κράτησης

Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία (16.3.2020) των δημοσιευμένων σωφρονιστικών στατιστικών της Γενικής Γραμματείας Αντεγκληματικής Πολιτικής³ το σύνολο των κρατουμένων σε όλα τα καταστήματα κράτησης της χώρας ανέρχεται σε 11.245 άτομα για προβλεπόμενη διαθεσιμότητα 10.055 θέσεων, ενώ στα 23 από τα 34 καταστήματα ο αριθμός κρατουμένων υπερβαίνει την πληρότητα των διαθέσιμων θέσεων σε ποσοστά που κυμαίνονται από 102,38% μέχρι και 252,83%. Τα στοιχεία αυτά μαρτυρούν ήδη την ύπαρξη σοβαρού προβλήματος υπερπληθυσμού στα καταστήματα κράτησης της χώρας, το οποίο, μάλιστα, στις συνθήκες της παρούσας εξαιρετικής συγκυρίας χρήζει επείγουσας αντιμετώπισης με τη λήψη έκτακτων μέτρων αποσυμφόρησης, ενόψει του ιδιαίτερου σοβαρού κινδύνου, που συνιστούν για τη διασπορά του κορωνοϊού, ο συγχρωτισμός και η στενή επαφή των κρατουμένων τόσο μεταξύ τους όσο και με το εργαζόμενο προσωπικό, αφού λειτουργούν αρνητικά στον περιορισμό της.

Στην κατεύθυνση αυτή θέτουμε υπόψη σας την υπ' αριθ. CPT/Inf (2020)13 «δήλωση αρχών» («*statement of principles*»), που δημοσίευσε στις 20.3.2020 η Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT) του Συμβουλίου της Ευρώπης⁴, στην οποία, πέραν της - αυτονόητης - υπόμνησης για αποφυγή κάθε είδους βασανιστηρίου και απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης σε βάρος κρατουμένων κατά την εφαρμογή μέτρων πρόληψης της πανδημίας, επισημαίνει, επίσης, την ανάγκη εφαρμογής εναλλακτικών μέτρων στην κράτηση και τη λήψη ιδιαίτερης μέριμνας για το εργαζόμενο προσωπικό, μέσω της ενημέρωσης και κατάρτισής του, καθώς επίσης της απολύμανσης και εξοπλισμού των χώρων με το απαραίτητο υγειονομικό υλικό (μάσκες, γάντια, αντισηπτικό υγρό) και του εφοδιασμού κρατουμένων και εργαζομένων με αυτό.

Ειδικότερα, προτείνεται η αξιοποίηση της δυνατότητας ελαστικοποίησης του χρόνου έκτισης των στερητικών της ελευθερίας ποινών ή της κατ' οίκον έκτισής τους, σύμφωνα με προβλέψεις διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, όπως π.χ. του άρ. 105 (έκτιση της ποινής ή του υπολοίπου της στην κατοικία τους, για όσους έχουν υπερβεί το 70^ο έτος και έχουν καταδικαστεί έως 15 έτη), του άρ. 110^A (απόλυση υπό τον όρο της κατ' οίκον έκτισης της ποινής με ηλεκτρονική επιτήρηση), κλπ.

³ http://www.minocp.gov.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=7055&Itemid=696&lang=GR

⁴ Βλ. *Statement of principles relating to the treatment of persons deprived of their liberty in the context of the coronavirus disease (COVID -19) pandemic*

ΣΤ2. - Σχετικά με χώρους διοικητικής κράτησης αλλοδαπών

Πέραν των παραπάνω μέτρων για τα Προαναχωρησιακά Κέντρα, θα πρέπει να αποφεύγεται η κράτηση σε χώρους μαζικού εγκλεισμού, που εκ των πραγμάτων δεν διαθέτουν τις προδιαγραφές ενός Προαναχωρησιακού Κέντρου (Οδηγία 2008 115/ΕΚ, ν. 3907/2011), όπως συνέβη πρόσφατα με την πολυήμερη παραμονή μεταναστών στο αρματαγωγό Π/Ν «ΡΟΔΟΣ» στο λιμένα της Μυτιλήνης. Στο πλαίσιο της λήψης αυστηρών μέτρων προφύλαξης σε πανελλήνιο επίπεδο για την αντιμετώπιση του κορωνοϊού COVID-19, παρόμοιες συνθήκες στέγασης μεγάλου αριθμού ανθρώπων, δεν θα πρέπει να επαναληφθούν.

ΣΤ3. - Σχετικά με τα προνοιακά ιδρύματα και τις μονάδες φιλοξενίας ηλικιωμένων

Καθίσταται αναγκαία η στελέχωση των προνοιακών δομών με πρόσληψη επικουρικού προσωπικού, προκειμένου να ενισχυθούν όλες οι δομές πρόνοιας της χώρας μας, οι οποίες φιλοξενούν και υποστηρίζουν ιδιαίτερα ευάλωτους πληθυσμούς, όπως τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας ανά την Ελλάδα, τα Θεραπευτήρια Χρονίων Παθήσεων κλπ.

Ιδιαίτερα για τις μονάδες φιλοξενίας ηλικιωμένων (ΜΦΗ), όπου διαμένουν άτομα ηλικίας άνω των 70 ετών και συνήθως με υποκείμενα σοβαρά χρόνια νοσήματα – πρόκειται, δηλαδή, για την πλέον ευάλωτη ομάδα αυξημένου κινδύνου για σοβαρή λοίμωξη COVID-19 - κρίνεται περισσότερο απαραίτητο από ποτέ να υποστηριχθούν στην παροχή ασφαλούς φροντίδας με όλα τα απαραίτητα μέσα και ταυτόχρονα να εποπτεύονται αυστηρά για την τήρηση των οδηγιών του ΕΟΔΥ.

Οι Διευθύνσεις Δημόσιας Υγείας των Περιφερειών σε συνεννόηση με τις αρμόδιες Διευθύνσεις Δημόσιας Υγείας & Κοινωνικής Μέριμνας των Περιφερειακών Ενοτήτων της Επικράτειας ως εποπτεύουσα αρχή των Μονάδων Φροντίδας Ηλικιωμένων, οφείλουν να αποστείλουν σαφείς οδηγίες για τη διαχείριση της κρίσης προς τις ΜΦΗ που λειτουργούν στη χωρική αρμοδιότητα των Περιφερειών.

Για τις κλειστές δομές φιλοξενίας, ιδρυματικής φροντίδας ή περίθαλψης ευάλωτων πληθυσμών, η αρμόδια κατά περίπτωση εποπτεύουσα αρχή (Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Υποθέσεων, Υπουργείο Υγείας, Περιφέρεια), καλείται στη λήψη αναγκαίων μέτρων αλλά και στη διενέργεια συστηματικών ελέγχων, προκειμένου να παρέχεται ασφαλής φροντίδα στις ευπαθείς ομάδες παιδιών και ενηλίκων, με αυστηρή και απαρέγκλιτη εφαρμογή των αναλυτικών οδηγιών του ΕΟΔΥ και συνεχή επαφή με τον υπεύθυνο ιατρό της Μονάδας/δομής για χειρισμό οποιουδήποτε επιπλέον θέματος.

Με δεδομένο, δε, τον αυτονόητο περιορισμό των επισκεπτηρίων, σύμφωνα με τις σχετικές οδηγίες του ΕΟΔΥ, κρίνουμε ιδιαίτερα σημαντική την παροχή διευκολύνσεων για την απρόσκοπτη επικοινωνία των φιλοξενούμενων με συγγενικά και φιλικά τους πρόσωπα, μέσω της χρήσης σύγχρονης τεχνολογίας προκειμένου να μειωθεί κατά το δυνατόν το αίσθημα απομόνωσης τους στη Μονάδα/δομή.

Συγκεφαλαιώνοντας, ο Συνήγορος του Πολίτη παρακολουθεί αδιάλειπτα την εξέλιξη της εξαιρετικής κατάστασης που βιώνουν οι πολίτες της χώρας - ιδίως όσων ανήκουν στις πλέον ευάλωτες ομάδες πληθυσμού και θα εξακολουθεί να παρεμβαίνει και να σας ενημερώνει για όλα τα θέματα που τίθενται υπόψη του, υποβάλλοντας συστάσεις και προτάσεις και προβαίνοντας

σε επισημάνσεις για την περαιτέρω ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των κυβερνητικών μέτρων.

Με εκτίμηση,

Ανδρέας Ι. Ποττάκης
Συνήγορος του Πολίτη